

Publicaties, Media en Lezingen 2023

Netherlands Expertise Centre Exotics

PUBLICATIES	1
ALGEMEEN, BELEID, REGELGEVING EN BEHEER	1
NIEUWE SOORTTEKSTEN	2
NIEUWSBRIEVEN	2
RISICOBEOORDELING	2
PLANTEN	2
ONGEWERVELDEN	3
VISSEN.....	3
AMFIBIEËN EN REPTIELEN	3
VOGELS	5
ZOOGDIEREN.....	5
LEZINGEN	5
SYMPOSIA	6
MEDIA	6

Publicaties

Algemeen, Beleid, regelgeving en beheer

Eindrapportage Signaleringsproject Exoten 2022-2023 (2023) RAVON-rapport 2019.048-D.

J van Delft, A Gmelig Meyling, HJ van der Kolk, J Noordijk, B Odé, K van Vliet, A van Kleunen, K Veling, K van Veen, W Roetemeijer & W van Emmerik

International Conference on Aquatic Invasive Species – ICAIS returned to Europe after 15 years (2023) [Aquatic Invasions](#) 18:135-140. H Verreycken, FPL Collas & NE Coughlan

Most (un)wanted: explaining emerging relationships between “invasive alien” species and animal governance (2023) [Global Environmental Politics](#) 23(4): 26-51. C Bliss, IJ Visseren-Hamakers & D Liefferink

Oplammen en uitdoven: exoten verrassen! Afscheidsrede door Prof. Dr. Rob Leuven (2023) Radboud Universiteit. 978-90-827496-4-9

The true cost of the global ornamental plant trade (2023) [OSF Preprints](#). A Hinsley, AC Hughes, J van Valkenburg, T Stark, J van Delft, W Sutherland & SO Petrovan

Nieuwe soortteksten

Zie <http://www.nederlandsesoorten.nl>, gezamenlijke Soortenorganisaties.

Nieuwsbrieven

Kijk op Exoten. Deze exotennieuwsbrief is in 2012 van start gegaan. De verschenen nummers zijn te downloaden op: <https://www.ravon.nl/nieuwsbriefexoten> en opgenomen in www.natuurtijdschriften.nl

Risicobeoordeling

Horizonscan voor nieuwe invasieve uitheemse soorten in Nederland, update 2022 (2023) MC van Riel, H van Kleef, J van der Loop, L van Veenhuisen, B Odé, P Lemmers, R Creemers, M Schutter, K van Veen, A van Kleunen, M Gilbert & T van der Have
Risico's van invasieve exoten op Natura 2000-, habitat- en vogelrichtlijn- en KRW-doelen (2023) H van Kleef, P Lemmers, L van Veenhuisen & MC van Riel

Planten

- Afghaanse en 'Finse' duizendknoop: nog meer probleemduizendknopen?** (17 oct 2023) [Nature Today](#). L Tijsma, R Beringen & B Odé
- Effecten van strooisel van de Amerikaanse vogelkers op het bodemleven** (2023) Vakblad Natuur Bos Landschap 196: 14-17. H Siepel, W Baas, E Jongejans, J den Ouden & C Veen
- Gezondheidsrisico: Alsemambrosia vaak in tuinen gevonden, dus haal hem nu weg** (1 aug 2023) [Nature Today](#). E Koppenaal, J Leferink, J van Valkenburg, A van Vliet, L de Weger, M Martens & A Vlooswijk
- Invasive Australian swamp stonecrop (*Crassula helmsii*) negatively affects spawning but accelerates larval growth of the endangered natterjack toad (*Epidalea calamita*)** (2023) [Hydrobiologia](#) 850:699-714. JM van der Loop, LS van Veenhuisen, M van de Loo, JJ Vogels, HH van Kleef & RSEW Leuven
- Kijk uit met aanplant houtige exoten in je tuin** (13 jun 2023) [Nature Today](#). L Tijsma & B Odé
- Opmars hooikoortsplant Alsemambrosia zet door in tuinen** (12 sep 2023) [Nature Today](#). L Tijsma, B Odé & E Koppenaal
- Monitoring van reuzenbalsemien in de Biesbosch. Pilot-onderzoek voor de automatische beeldherkenning van reuzenbalsemien door middel van een AI-model en de actuele verspreiding in de Biesbosch** (13 jan 2023) Adviesrapport Toegepaste Biologie, HAS green academy. A Roovers, D Nooijen, F Sprangers, M den Uijl & S van der Heide
- Stik! Onschadelijk maken van Japanse duizendknoop (2023)** De Levende Natuur 124(1):16-19. J van der Loop, L van Veenhuisen, H van Kleef, A Sluiter, M van de Loo, F Soontjens & J Reinders
- The ecosystem resilience approach to control the invasive alien species Australian swamp stonecrop (*Crassula helmsii*)** (2023) [Restoration Ecology](#) 31:e13844. JMM van der Loop, HH van Kleef, LS van Veenhuisen, LL Lamers & RSEW Leuven
- Watersla: van kleine naar grote plaag door klimaatopwarming?** (2023) Kijk op Exoten 11(3):6-7. L Tijsma & B Odé

Ongewervelden

- Beheer van invasieve exotische waterplanten en rivierkreeften** (2023) H van Kleef, L van Veenhuisen & P Lemmers
- Scientists' warning on climate change and insects** (2023) [Ecological Monographs](#) 93:e1553. JA Harvey et al.
- Stop de Chinese moeraslak** (19 dec 2023) [Nature Today](#). L de Hoop & F Collas
- Uitheimse mieren, een groeiende bron van overlast** (12 jun 2023) [Nature Today](#). J Leferink, J Noordijk, N Thunnissen, F Collas & V de Visser
- Verspreidingsonderzoek marmerkreeft in Overasseltse en Hatertse vennen** (2023) Stichting RAVON. Rapport 2023.060. R Laan & J Herder

Vissen

- Bestrijding en monitoring schadelijke zonnebaars in het Mastbos** (2023) H van Kleef & L van Veenhuisen
- Habitat suitability of Unionidae host fish in the Rhine Delta** (2023) [Ecohydrology & Hydrobiology](#) in press. MJB Laugeman, NY Flores & FPL Collas
- Nieuwe exotische vis ontdekt in Nederland: de shimofurgrondel** (7 apr 2023) [Nature Today](#). M Vos, P Verhelst & H Verreycken
- Nieuwe vissoort ontdekt voor Nederland: de naakthalsgrondel** (2023) <https://www.ravon.nl/Actueel/Nieuws/nieuwe-vissoort-ontdekt-voor-nederland-de-naakthalsgrondel>. J van den Ende, M Vos, J Herder & S Ploegaert
- Population recovery and occurrence of the endemic Rhine sculpin (*Cottus rhenanus*)** (2023) [Knowledge & Management of Aquatic Ecosystems](#) 424:8. P Lemmers, M Groen, BHJM Crombaghs, REMB Gubbels, T de Krom, F van Langevelde, G van der Velde & RSEW Leuven
- Uitgezette snoek houdt zonnebaars in toom** (2023) De Levende Natuur 124:246-249. H van Kleef & L van Veenhuisen

Amfibieën en reptielen

- An extended mtDNA phylogeography for the alpine newt illuminates the provenance of introduced populations** (2023) [Amphibia-Reptilia](#) 44(3):347-361. J Robbemont, S van Veldhuijzen, SJR Allain, J Ambu, R Boyle, D Canestrelli, ÉÓ Cathasaigh, C Cathrine, A Chioocchio, D Cogalniceanu, M Cvijanović, C Dufresnes, C Ennis, R Gandola, D Jablonski, A Julian, D Kranželić, S Lukanov, I Martínez-Solano, R Montgomery, B Naumov, M O'Neill, A North, M Pabijan, R Pushendorf, D Salvi, B Schmidt, K Sotiropoulos, F Stanescu, D Stanković, S Stapleton, E Šunje, M Szabolcs, E Vacheva, D Willis, A Zimić, J, France, WRM Meilink, T, Stark, RPJH Struijk, A Theodoropoulos, M de Visser & B Wielstra
- An isolated crested newt population in Dutch coastal dunes: distribution relict or introduction?** (2023) [Amphibia-Reptilia](#) 44:19-26. J de Brouwer, B Helder, J France, MC de Visser, RPJH Struijk & B Wielstra
- Bloedzuigers gezocht!** (2023) *Schubben & Slijm* 53(2):23. T Stark
- De vuursalamander: een decennium van volharding na de 'salamanderplaag'** (4 okt 2023) [Nature Today](#). J Erens, W Beukema & T Stark
- Divergent population responses following salamander mass mortalities and declines driven by the emerging pathogen *Batrachochytrium salamandrivorans*** (2023)

- [Proceedings of the Royal Society B](#) 290(2007):20230510. J Erens, K Preissler, J Speybroeck, W Beukema, A Spitzen-van der Sluijs, T Stark, A Laudelout, T Kinet, BR Schmidt, A Martel, S Steinfartz & F Pasmans
- Exotische alpenwatersalamanders blijken wijdverspreid** (2 aug 2023) [Nature Today](#). B Wielstra, M de Visser, T Stark & R Struijk
- Exotische amfibieën in de duinen onmaskerd met mtDNA-barcoding** (2023) Holland's Duin 82:25-29. M de Visser, N Prins, J France, RPJH Struijk & B Wielstra
- Exotische groene kikkers in Nederland** (2023) Kijk op Exoten 11(3):10-11. RPJH Struijk, T Stark & B Wielstra
- Experimenteel onderzoek selectieve doorlaat marmerkreeft versus amfibieën** (2023) Stichting RAVON. Rapport 2022.175. R Laan
- Herkomst van exotische Alpenwatersalamanders blootgelegd** (2023) Schubben & Slijm 54(3):7-8. B Wielstra, M de Visser, T Stark & RPJH Struijk
- Hybridisatierisico's door nieuwe boomkikker-taxa in Nederland** (2023) Kijk op Exoten 43:10-11. RPJH Struijk & B Wielstra
- Inventarisatie (exotische) amfibieën. Onderzoek in Zuidwest-Drenthe en Noordoost-Overijssel** (in prep.) Rapport Stichting RAVON. R van Leeningen, J van Delft & J Herder
- Kikkers met een OV-chipkaart** (3 apr 2023) [Nature Today](#). N Prins, A Spitzen & E Jongejans
- MtDNA barcoding van exotische amfibieën in de duinen** (2023) RAVON 25(2):26-29. B Wielstra, I den Boer, J France, M de Visser & RPJH Struijk
- Nieuwe exotische zoetwaterschildpad in Nederland** (2023) Schubben & Slijm 54(3):17. T Stark & RPJH Struijk
- Onderzoek naar slangenschimmel in Nederland** (11 mei 2023) [Nature Today](#). T Stark, W Beukema, M Gilbert, A Martel & F Pasmans
- Onderzoek naar slangenschimmel in Nederland, waarnemingen gezocht!** (2023) Schubben & Slijm 53(2):11. T Stark
- Priority research needs to inform amphibian conservation in the Anthropocene** (2023) [Conservation Science and Practice](#) e12988. EH Campbell Grant, SM Amburgey, B Gratwicke, V Acosta-Chaves, AM Belasen, D Bickford, CA Brühl, NE Calatayud, N Clemann, S Clulow, J Crnobrnja-Isailovic, J Dawson, DA De Angelis, CK Dodd, A Evans, GF Ficetola, M Falaschi, S Gonzalez-Mollinedo, DM Green, R Gamlen-Greene, RA Griffiths, BJ Halstead, C Hassapakis, G Heard, C Karlsson, T Kirschey, B Klocke, TA Kosch, S Kusterko Novaes, L Linhoff, JC Maerz, BA Moscher, K O'Donnell, LM Ochoa-Ochoa, DH Olson, K Ovaska, JD Roberts, AJ Silla, T Stark, J Tarrant, R Upton, J Vörös & E Muths
- Rarely naturalized, but widespread and even invasive; the paradox of a popular pet terrapin expansion in Eurasia.** [NeoBiota](#) 81:91-127. Reshetnikov, AN, MG Zibrova, D Ayaz, S Bhattarai, OV Borodin, A Borzée, J Brejcha, K Çiçek, M Dimaki, IV Doronin, SM Drobenkov, UA Gichikhanova, AY Gladkova, DA Gordeev, Y Ioannidis, MP Ilyukh, EA Interesova, TD Jadhav, DP Karabanov, VF Khabibullin, TK Khabilov, MMH Khan, AA Kidov, AS Klimov, DN Kochetkov, VG Kolbintsev, SL Kuzmin, KY Lotiev, NE Louppova, VD Lvov, SM Lyapkov, IM Martynenko, IV Maslova, R Masroor, LF Mazanaeva, DA Milko, KD Milto, O Mozaffari, TQ Nguyen, RV Novitsky, AB Petrovskiy, VA Prelovskiy, VV Serbin, H Shi, NV Skalon, RPJH Struijk, M Taniguchi, D Tarkhnishvili, VF Tsurkan, OY Tyutenkov, MV Ushakov, DA Vekhov, F Xiao, AV Yakimov, TI Yakovleva, P Yang, DF Zeleev & VG Petrosyan, 2023.
- Speuren naar exotische groene kikkers** (2023) Schubben & Slijm 54(3): 24. T Stark, RPJH Struijk & B Wielstra
- Surveillance Amerikaanse stierkikker binnen het NEM** (2023) RAVON rapport 2023.076. JJCW van Delft & N Lambrixx

The conservation paradox of an introduced population of a threatened species: spadefoot toads in the coastal dunes of the Netherlands (2023) [Amphibia-Reptilia](#) 44(1):11-18. S Koster, N Prins, C Dufresnes, J France, MC de Visser, RPJH Struijk & B Wielstra

The introduction of three cryptic tree frog species in the Dutch coastal dunes challenges conservation paradigms. [Amphibia-Reptilia](#) 44(1):1-10. M Kuijt, L Oskam, I den Boer, C Dufresnes, J France, M Gilbert, MC de Visser, RPJH Struijk & B Wielstra

The limits of mtDNA analysis for determining the provenance of invasive species: a midwife toad example (2023) [Amphibia-Reptilia](#) 44(1): 27-33. C Vliegenthart, M van de Vrede, I den Boer, M Gilbert, P Lemmers, J France, MC de Visser, RPJH Struijk & B Wielstra

Voorkomen van uitheemse kamsalamanders in de Broekse Wielen (2023) Stichting RAVON. Rapportnummer 2023-130. JE Herder

Vogels

Muskuseend in Nederland (2023) Kijk op Exoten 11(3):12-13. A van Kleunen

Zoogdieren

Amerikaanse rode eekhoorn, een veel geziene exoot (2023) Kijk op Exoten 11(3):14-15. K van Veen

Successful eradication of an invasive alien Pallas's squirrel (*Callosciurus erythraeus* Pallas 1779) population in the Netherlands with support of the local community (2023) [Frontiers in Ecology and Evolution](#) 11:1081138. MJJ La Haye, R Janssen, T Adriaens, F Huysentruyt, PJ Voskamp, W Lammers & V Dijkstra

Lezingen

Exoten beheren via weerbaarheid van ecosystemen, OBN Congres (13 november 2023, Driebergen) H van Kleef

Inburgering van exoten volgen, kunnen we dat met big data? [Flora Festival](#) (12 december 2023, Nijmegen) B Odé

Naar een ecosysteemaanpak van invasieve rivierkreeften - de theorie, Deskundigenbijeenkomst uitheemse rivierkreeften (1 december 2023, Culemborg) H van Kleef

Selectieve overstapjes bij barrières voor de marmerkreeft (11 november 2023) RAVON-dag. Nijmegen. R Laan

Tuinieren zonder plaaggeesten Groei&Bloei Noord Veluwe (2 maart 2023, Heerde) B Odé

Symposia

Symposium Biodiversiteit en Leefgebieden (met aandacht voor exoten). RAVON, FLORON en Zoogdiervereniging in opdracht van provincie Noord-Brabant. (6 december 2023) Provinciehuis, 's-Hertogenbosch.

Media

Nieuwe exotische vissoort zwemt in wateren van Zeeuws-Vlaanderen. NOS Nieuws/Omroep Zeeland, 07-04-2023 (Mick Vos, RAVON)

Nieuwe vissoort zwemt in Nederland: de shimofurigrondel. Dagblad van het Noorden, 07-04-2023 (Mick Vos, RAVON)

Vissers ontdekken nieuwe vissoort shimofurigrondel bij Biervliet. AD, 07-04-2023 (Mick Vos, RAVON)

De brutale zwartbekgrondel neemt exponentieel toe in de Nederlands wateren. NRC, 04-05-2023 (Mark Groen, RAVON)

Dierenambulance Oost Groningen rukt uit voor Russische rattenslang. westerwoldeactueel.nl, 06-06-2023 (RAVON)

Exoten soms onterecht gehaat: 'Kunnen nuttig zijn voor onze natuur'. rtlnieuws.nl, 25-06-2023 (Baudewijn Odé, FLORON)

Istituti anti allergie in Olanda contro l'alsemambrosia: diffonde polline, rimuovetela. 31mag.nl, 01-08-2023 (FLORON)

Oproep aan tuinbezitters: haal hooikoortsplant alsemambrosia weg. rtvutrecht.nl, 01-08-2023 (FLORON)

Oproep: haal alsemambrosia uit de tuin tegen hooikoortsklachten. Bnnvara.nl/vroegevogels, 01-08-2023 (FLORON)

Offensief tegen exotische hooikoortsplant alsemambrosia: 'Haal hem uit je tuin'. Nos.nl, 01-08-2023 (FLORON)

Oproep om alsemambrosia uit de tuin te verwijderen. Zaanstad.nieuws.nl, 01-08-2023 (FLORON)

NVWA: haal 'hooikoortsplant' uit je tuin tegen ernstige klachten. Rtlnieuws.nl, 01-08-2023 (FLORON)

Not to be sneezed at: remove allergenic ragweed, say experts. Dutchnews.nl, 02-08-2023 (FLORON)

Flamboyante Alpenwatersalamander heeft nieuwe populaties in Nederland. Petroenchem.net, 02-08-2023 (Tariq Stark & Richard Struijk, RAVON)

Populaties alpenwatersalamanders exploderen in Nederland, ontdekken studenten. Telegraaf, 03-08-2023 (Tariq Stark & Richard Struijk, RAVON)

Felgekleurde alpenwatersalamanders verdringen inheemse soorten in Nederland. NU.nl, 03-08-2023 (Tariq Stark & Richard Struijk, RAVON)

Deze plant is de nachtmerrie van menig hooikoortspatiënt en zo herken je 'm. AD, 03-08-2023 (FLORON)

Op jacht naar lastig te bestrijden hooikoortsplant langs waaloever bij Nijmegen. Reformatorisch Dagblad, 07-08-2023 (Baudewijn Odé, FLORON)

Leidse onderzoekers concluderen: alpenwatersalamanders zijn uitgezet. Sleutelstad.nl, 09-08-2023 (RAVON)

Nieuwe exotische vissoort ontdekt bij de Biesbosch. NOS Nieuws, 24-08-2023 (Mick Vos, RAVON)

Nieuwe exotische vissoort in Biesbosch: bedreiging voor inheemse vissen. Omroep Brabant, 24-08-2023 (Mick Vos, RAVON)

Nieuwe vissoort in Biesbosch: naakthalsgrondel bedreigt mogelijk andere vissen. Nu.nl, 24-08-2023 (RAVON)

Exotische naakthalsgrondel ontdekt in de buurt van de Biesbosch. AD, 24-08-2023 (RAVON)

Exotische naakthalsgrondel ontdekt in buurt Biesbosch. Reformatorisch Dagblad, 24-08-2023 (RAVON)

Nieuwe exotische vissoort ontdekt bij de Biesbosch. Deutschland Top News Media, 25-08-2023 (RAVON)

De brutale zwartbekgrondel neemt exponentieel toe in de Nederlandse wateren. NRC, Oppassen voor nieuwe invasie duizendknopen. Gemeente.nu, 24-10-2023 (FLORON)

Nieuwe exotische vissoort zwemt in wateren van Zeeuws-Vlaanderen. NOS Nieuws/Omroep Zeeland, 07-04-2023 (Mick Vos, RAVON)

Nieuwe invasieve bedreiging: opmars van Afghaanse en Finse Duizendknopen in Nederland. Stad-en-groen.nl, 20-10-2023 (FLORON)

Nieuwe exotische vis ontdekt in Nederland: 'kan andere soorten weggagen'. RTL nieuws, 28-08-2023 (RAVON)

De brutale zwartbekgrondel neemt exponentieel toe in de Nederlandse wateren. NRC, 04-05-2023 (Mark Groen, RAVON)

Nieuwe vissoort ontdekt en bronsttijd breekt aan. Reformatorisch Dagblad, 09-09-2023 (RAVON)

Oost-Europese grondels rukken massaal op. Vroege Vogels Radio, 15-10-2023 (Mick Vos, RAVON)

De laatste kans. Documentaire serie. VPRO. Met Janneke van der Loop en Martijn van de Loo. De exotenplaag. Wetenschapsprogramma Focus. NTR, 27-12-2023 (Pim Lemmers, Natuurbalans)